

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

14 Vtrum in eisdem verbis ipsius sacræ scripturæ lateant plures sensus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

reprobi, est immortalis, Isa. vi. Vermis eorum non morietur: sed nullum animal hēt ordinē ad immortalitatem, nisi hō. ergo vermis ille nō erit materialis.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc Aug. li. 10. de ciu. Dei, ponit diuersas opiniones sic dicens: In panis malorum, & inextinguibilis ignis, & uicissim vermis ab alijs atque alijs, aliter atque aliter est expositus. Alij quippe utrumque ad animum retulerunt, alij utrumque ad corpus, alij ad corpus ignem, ad animam tropice uermem, quod esse creditur uel. Vnde sequentes Aug. dicimus quod vermis ille erit spiritualis, ut ipse remorsus conscientiae interius animam corrodens uermis dicatur, & similiter stertus erit spiritualis, ut ipse dolor stertus, etiam sine lacrymarum emissionē, uel stertus dicatur nō solum dolor animae, sed dispositio qua corpus disponitur, anima dolente.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod locutio illa tropica est, & sic possumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

AD SECVNDVM Dicendum, quod stertus corporalis modo praedicto sine lacrymarum emissionē sufficit ad ueritatem resurrectionis insinuandam: Si tamen sustineretur quod uermis & stertus essent corporales, posset dici quod diuina uirtute & uermis ille sustentaretur, & lacrymarum deperditio restauraretur.

QV AESTIO VI.

DEINDE queritur de sensibus sacrae scripturae:

¶ Et circa hoc queruntur tria.

¶ Primo, utrum praeter sensus literales in uerbis sacrae scripturae alij sensus lateant.

¶ Secundo, De numero, sensuum in sacra scripturae.

¶ Tertio, utrum illi sensus inueniantur in alijs scripturis.

ARTICVLVS XIII.

Utrum in eisdem uerbis sacrae scripturae lateant plures sensus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videt quod in eisdem uerbis sacrae scripturae non lateant plures sensus, quia dictionibus semel sumptis non est utendum aequiuoce, uel multipliciter: sed pluralitas sensuum facit multiplicem locutionem, ergo in eadem locutione sacrae scripturae non possunt plures sensus latere.

¶ 2 Prae. Sacra scriptura ordinata est ad intellectum secundum illud ps. 8. Declaratio sermonum tuorum dat intellectum: sed multiplicitas sensuum obnubilat intellectum, ergo non debent in sacra scriptura multi sensus esse.

¶ 3 Prae. Id quod potest esse occasio erroris, dēt in sacra scriptura uitari: sed ponere alios sensus praeter literales in scriptura potest esse occasio erroris, quia quilibet posset exponere sacram scripturam secundum quod ipse uellet ad confirmationem opinionis suae, ergo non dēt esse plures sensus in sacra scriptura.

¶ 4 Prae. Aug. dicit 2. super Gene. ad litera. quod maior est sacrae scripturae auctoritas, quam omnis humani ingenii precipacitas, ergo ille sensus qui non

A hēt auctoritatem ad aliquid confirmandum, non est conueniens sensus sacrae scripturae: sed nullus sensus praeter literalem hēt robur ad aliquid confirmandum, ut patet per Dion. in epist. ad Titum. Dicit enim, quod symbolica theologia, quae ex similibus procedit, nō est argumentatiua, ergo sacra scriptura alios sensus praeter literalem non habet.

¶ 5 Prae. Quicumque sensus ex uerbis alicuius scripturae trahitur, quem author non intendit, nō est sensus proprius, quia author per unam scripturam non potest intelligere nisi unum, quia non contingit plura simul intelligere, secundum Philosophum, ergo non possunt esse plures sensus proprii sacrae scripturae.

SED CONTRA est, quod dicitur Dani. 12. Pertran sicut plurimi, & multiplex erit scientia.

¶ 2 Prae. Hieron. dicit in prologo Bibliae, loquens de Apoc. In uerbis singulis multiplices latent intelligentiae.

RESPON. Dicendum, quod sacra scriptura ad hoc diuinitus est ordinata, ut per eam nobis ueritas manifestetur necessaria ad salutem: manifestatio autem, uel expressio alicuius ueritatis potest fieri de aliquo, rebus & uerbis, in quantum, si uerba significant res, & una res potest esse figura alterius.

Actio autem rerum non solum potest uerba accommodare ad aliquid significandum, sed et res potest disponere in figuram alterius, & secundum hoc in sacra scriptura manifestat ueritas dupliciter. Vno modo, secundum quod res significantur per uerba, & in hoc consistit sensus literalis. Alio modo, secundum quod res sunt figurae aliarum rerum, & in hoc consistit sensus spiritualis, & sic sacra scriptura plures sensus competunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uarietas sensuum, quorum unus ab alio nō procedit, facit multiplicem locutionem: sed sensus spiritualis semper fundatur super literalem, & procedit ex eo, unde ex hoc quod sacra scriptura exponitur literaliter, & spiritualiter, non est in ipsa aliqua multiplicitas.

AD II. dicendum, quod secundum quod Aug. dicit in lib. de doctr. christia. Vtiliter est a Deo dispositum, ut ueritas in sacra scriptura cum aliqua difficultate manifestetur. Est enim hoc utile ad tollendum fastidium, quia ad ea quae sunt difficilia, maior surgit attentio, quae rectum colit. Similiter ex hoc tollitur superbiendi occasio, dum homo difficulter dupliciter sacrae scripturae capere potest. Similiter per hoc ueritas fidei ab inuisione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matthaei 7. Nolite, inquit, sanctum dare canibus, & Dion. Timotheum monebat, ut sancta ab immundis in contaminata seruariet, & ita patet quod expedit ueritate fidei sub diuersis sensibus in sacra scriptura tradere.

AD III. dicendum, quod sicut dicit Aug. in lib. de doctrina christi. Nihil est quod occultum in aliquo loco sacrae scripturae tradatur, quod non alibi manifeste exponatur. Vnde spiritualis expositio semper debet habere fulcrum in aliquo literalis expositione sacrae scripturae, & ita uitatur omnis erroris occasio.

AD IIII. dicendum, quod non est pro defectum auctoritatis, quod ex sensu spirituali non potest trahi efficax argumentum, sed ex ipsa natura similitudinis, in qua fundatur spiritualis sensus. Vna enim res pluribus simul esse potest, unde non potest ab illa, quando in scriptura sacra proponitur, procedi ad aliquam aliarum determinare, sed est fallacia consequentis. Verbi gratia, leo propter aliquam similitudinem significat

1. q. 7. ar. 9. ad 2. & a. 10. ad 1. & q. 10. ar. 1. c.

eat Christum & diabolum. Vnde per hoc quod ali-
quid de leone dicitur in sacra scriptura, ad neutrum po-
test fieri processus, in sacra scriptura argumentado.
Ad QUINTVM dicendum, quod author principalis
sacre scripturae est spiritus sanctus, qui in uno ver-
bo sacre scripturae intellexit multo plura, quam per
expositores sacre scripturae exponantur, vel discer-
nantur: nec est etiam inconueniens, quod homo qui
fuit actor instrumentalis sacre scripturae, in uno
verbo plura intelligeret: quia propheta, ut Hier. di-
cit super Osee, ita loquebantur de factis presentibus,
quod etiam intenderunt futura significare. Vnde
non est impossibile simul plura intelligere, in quan-
tum una est figura alterius.

ARTICVLVS XV.

Primum debeant distingui quatuor sensus sacre scripturae.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod non
deant distingui quatuor sensus sacre scripturae. h. historialis vel literalis, allegoricus, moralis, &
anagogicus. Sicut enim in sacra scriptura aliqua fi-
gurata dicuntur de Christo, ita etiam figurate di-
cuntur de multis aliis hominibus, sicut Dan. 8. per hir-
cum capratum significatur rex grecorum: sed hu-
iusmodi figuratae locutiones non faciunt ali-
quem sensum praeter literalem in sacra scriptura.
ergo nec sensus allegoricus, per quem exponitur
de Christo ea quae in figura ipsius praecesserunt, de-
bet alius sensus ab historico poni.

¶ 2 Præ. Vna est ecclesia capitis & membrorum:
sed sensus allegoricus videtur pertinere ad caput ec-
clesiae, s. Christum: sensus moralis videtur pertine-
re ad membra eius. s. fideles. ergo sensus moralis non
debet ab allegorico distingui.

¶ 3 Præ. Moralisis sensus est, qui ad morum instru-
ctionem pertinet: sed sacra scriptura in pluribus lo-
cis secundum literalem sensum mores instruit: ergo
moralis sensus non debet distingui a literali.

¶ 4 Præ. Sicut Christus est caput ecclesie militan-
tis, ita est caput triumphantis, nec est alius, & alius
Christus. ergo nec sensus anagogicus, per quem ali-
qua exponuntur de ecclesia triumphante, debet ef-
ferri alius ab allegorico, quo aliqua exponuntur de
Christo & ecclesia militante.

¶ 5 Præ. Si isti quatuor sensus essent de necessitate
sacre scripturae, qualibet pars sacre scripturae de-
beret hos quatuor sensus habere: sed hoc falsum
est, ut n. Aug. dicit super Gene. ad literam. In qui-
busdam sensus literalis querendus est solus. ergo
hi quatuor sensus non sunt de necessitate exposi-
tionis sacre scripturae.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in I. super Ge-
ne. ad literam. In omnibus libris sanctis oportet in-
tueri quae ibi aeterna intuentur, quae ibi facta nar-
rantur, quae futura praenuntiantur, quae agenda pra-
cipiuntur. Primum autem pertinet ad sensum ana-
gogicum: secundum ad historicum: tertium ad al-
legoricum: quartum ad moralem. ergo quatuor
sunt sensus sacre scripturae.

¶ 2 Præ. Beda sup Gen. in pri. dicit. Quatuor sunt
sensus sacre scripturae, historia, quae res gestas loqui-
tur: allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur: tropo-
logia, i. moralis locutio, in qua de moribus ordi-
nandis tractatur: anagogia, per quam de summis
& caelestibus tractatur ad superiora reducimur.

RESPON. Dicendum, quod distinctio istorum qua-
tuor sensuum hoc modo accipi debet. Sicut enim di-
ctum est, sacra scriptura veritatem quam tradit, du-

pliciter manifestat, per verba, & per rerum figuras.
Manifestatio autem quae est per verba, facit sensum
historicum, siue literalem, unde totum id ad sensum
literalem pertinet, quod ex ipsa verborum signifi-
catione recte accipitur: sed sensus spiritualis, ut dictum
est, accipitur, vel consistit in hoc, quod quaedam
res per figuram aliarum rerum exprimentur, quia
uisibilia solent esse figura inuisibilium, ut Diony.
dicit. Inde est quod sensus iste qui ex figuris accipitur,
spiritualis uocatur: veritas autem quam sacra scri-
ptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur,
ad recte credendum, & ad recte operandum. Si ad
recte operandum, sic est sensus moralis, qui alio
nomine tropologicus dicitur. Si autem ad recte crede-
ndum, oportet distinguere secundum ordinem cre-
dibilium, ut n. Dion. dicit 4. ca. c. hierar. Status ec-
clesie medius est inter statum synagoga, & statum
ecclesie triumphantis. Vetus ergo testamentum figu-
ra fuit noui, vetus simul & nouum figura sunt ec-
clesium. Sensus ergo spiritualis ordinatur ad recte
credendum, potest fundari in illo modo figuratiois,
quo vetus testamentum figurat nouum, & sic est
allegoricus sensus, uel typicus, secundum quod ea
quae in ueteri testamento cotigerunt, exponuntur
de Christo & ecclesia: uel potest fundari in illo mo-
do figuratiois, quo nouum simul & vetus significat
ecclesiam triumphantem, & sic est sensus anagogicus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hircus, vel alia
huiusmodi, per quae aliae personae a Christo inscri-
pturis designantur, non fuerunt res aliquae, sed simi-
litudines imaginariae ad hoc solum ostendae, ut il-
lae personae significarentur. Vnde illa significatio,
qua per illas similitudines personae ille, aut regna
designantur, non pertinet nisi ad historicum sensum:
sed ad Christum designandum est illa quae in rei
veritate contigerunt, ordinantur sicut umbrae ad
veritatem: & ideo talis significatio, qua per huius-
modi res Christus, aut eius membra significatur,
facit alium sensum praeter historicum, allegoricum.
Si alibi uero inueniatur, quod Christus significatur
per huiusmodi imaginarias similitudines, alius
significatio non excedit sensum literalem, sicut Chri-
stus significatur per lapidem, qui excelsus est de mon-
te sine manibus. Dan. 2.

AD SECUNDVM dicendum, quod sensus allego-
ricus non solum pertinet ad Christum ratione ca-
pitis, sed etiam ratione membrorum: sicut quod per
duodecim lapides electos de Iordane, Iosue 7. si-
gnificatur duodecim Apostoli. Sed moralis sen-
sus pertinet ad membra Christi, quantum ad pro-
prios eorum actus, & non secundum quod consi-
derantur ut membra.

AD TERTIUM dicendum, quod moralis sensus
non dicitur omnis sensus, per quem mores instruitur,
sed per quem instructio morum sumitur ex
similitudine aliquarum rerum gestarum. Sic n. mor-
nalis sensus est pars spiritualis, quod nunquam est
idem sensus moralis & literalis.

AD QVARTVM dicendum, quod sicut sensus allego-
ricus pertinet ad Christum, sicut quod est caput eccle-
siae militantis iustificans eam, & gratiam infundens: ita
& sensus anagogicus pertinet ad eum sicut quod est
caput ecclesiae triumphantis glorificans eam.

AD QUINTVM dicendum, quod quatuor isti sensus non
attribuuntur sacrae scripturae, ut in qualibet eius par-
te sit in istis quatuor sensibus exponenda, sed quod
istis quatuor, quandoque tribus, quandoque duo-
bus, quandoque uno tantum. In sacra n. scriptura
praecipue ex prioribus, posteriora significantur, & ideo
qua-

ar. 149. 155.